

nesten naar Bantam en, als ge 't nog wat langer volhoudt, op de hei bij Bussum. Rechts kunt ge den breeden grintweg volgen door 't Spanderswoud naar den Bussumer grintweg.

Links voert u een dito naar Westerveld en verder naar 's Graveland.

Westerveld bezit een heel mooien kronkelvijver, vele reuzenboomen met heel wat hooge vogelwoningen. Ook moet ge daar eens dien heel vreemsoortigen beuk zoeken met z'n meterdiepe waterputten en zijn op honderd plaatsen aan elkaar gegroeide takken. Verderop staat er nog een jongere, die wel uit vier dikke lianen saamgestrengeld schijnt. Ook is hier een groote driehoek vol forsche Digitalis te ontdekken.

Keus genoeg dus. Voor ditmaal vaarwel en verder aangenaam wandelen!

Hilversum, Maart '04.

CHR. H. RAAD.

DE WILDE EEND.

Deze vogel mag een eervolle plaats innemen, waar het betreft aan menschelijk verstand grenzende schranderheid. Ik zou nooit de uitdrukking: „zoo dom als een eend“ in de wereld gebracht hebben; ik heb nooit dezen vogel voor dom gehouden. De beschrijving van den anatomischen bouw enz. blijft hier achterwege; ik bepaal me hier er toe, te spreken over de eigenaardigheden betreffende het leven dezer vogels.

Wel wilde ik er even op wijzen, dat de mooie, zachte en toch sterk sprekende kleuren van het mannetje en de effen grauwe, onaanzienlijke kleur van het wijfje haar beteekenis hebben. Zooals de meeste mannelijke dieren is ook de woerd niet misdeeld van schoonheid, om der vrouwtjes oogen te behagen. Welke andere vogel in onze streken kan met hem wedijveren? Zie die deftige, majestueuse houding, waarin ze op het water drijft, die prachtig groengekleurde, weerschijn-vertoonende kop, die zachtgrijze veeren, hier en daar afgewisseld met prachtig groen of een roestkleurige tint. Zie, hoe dat blinkt en schittert in den zonneschijn; 't een prachtig gezicht.

Zie het vrouwtje er naast. Wat schrille tegenstelling; wat armoedig pakje, hoor ik u zeggen.

Ja 't is waar, op schoone kleuren kan zij niet roemen, doch daar zou zij ook meer door geschaad dan gebaat zijn. Juist die effen grauwe kleur is voor haar de meest gewenschte in het belang en van haar zelf en van de voortplanting. Immers het gemis aan sterk in het oog vallende kleuren is haar een groote waarborg voor een groote mate van rust en veiligheid als ze op haar nest zit, want juist

die grauwe tinten komen zoozeer overeen met die van dood hout, dorre bladeren, hooi, stroo en dood gras, waartusschen de eend haar nest maakt, dat het beest veel kans heeft, onopgemerkt te blijven, waar men haar rakelings passeert. Dit zou veel vaker plaats hebben, zoo dan niet de schuwheid, die haar zeer kenmerkt, haar deed opvliegen. En zit ze vast te broeden, dan blijft ze toch wel zitten, al gaat men er vlak langs. Het is me eenmaal gebeurd, dat ik zeker al twintig keeren langs een broedende eend gelopen was, voordat ik haar bemerkte, zelfs toen mijn broer, op gunstiger plaats loopend, mij toeriep: „Daar zit een eend,“ keek ik al en keek ik al en ze zat geen twee meters voor me vlak onder mijn neus.

Toen ik dan ook eenige maanden geleden in *De Levende Natuur* de afbeelding zag van de tusschen bladeren, takjes enz. broedende wilde eend, kwam mij bovenstaande ontmoeting weer helder voor den geest en ik wil u daarvan wel een en ander vertellen.

In het voorjaar dan, zochten we, behalve eieren ook morieljes, die een man opkocht tegen den prijs van gemiddeld een cent de vier. Een rijkmakerij was het wel niet, maar daar onze ouders zoo verstandig waren, ons nooit centen te geven, was de som van tien centen al een verbazende schat. En als je dan al eens een cent ziet, dan wil je er ook wel een hebben.

Door onzen polder nu loopt een binnendijk, zooals zoovele andere, karakteristiek voor onze Zeeuwsche eilanden. De kanten van de er langs loopende slooten leverden elk jaar geregeld een groot aantal morieljes. Daar gingen we dus vaak heen. Elken dag konden we op een aantal rekenen, daar er elken morgen weer nieuwe waren. In één enkelen nacht verrijzen n.l. deze sporehouders, van de grootte van een vuist tot die van een knikker, uit den grond. Eigenaardig vinden we het, dat ze niet meer groeiden, of dan al zeer weinig, na den eersten nacht.

We lieten die kleine dingen vaak staan, om ze grooter te laten worden, doch bij geen een was dat groeien noemenswaard. De man die ze opkocht, was zoo geheimzinnig aangaande het adres, waar hij ze bezorgde, dat het lang duurde voor we wisten, wie ze gebruikte en waartoe ze dienden. Zijn zoon vertelde ons n.l. dat ze naar een kok werden gestuurd en die gebruikte ze bij de bereiding van sausen (de jongen zeide „meriele pap“).

Toen we dat wisten, spaarden we zelf eenige dagen lang onze morieljes op en gaven ze zelf met den vrachtrijder mede naar den kok. Nu begrepen we, waarom onze opkooper altijd zoo'n diep stilzwijgen daaromtrent bewaard had. We kregen n.l. met de vracht er af, driemaal zooveel geld van den kok als van hem. Wat was die man vuil, toen hij er de lucht van kreeg. Veroorloof me deze afdwaling,

daar het met de zaak in quaestie in nauwe betrekking staat, om reden, dat morieljes en eieren zoeken samen gingen.

Langs de slootkanten groeiden ook braamstruiken en evenals aan de helling van den dijk knotwilgen. Hier en daar was een open ruimte; de slooten zelf waren in het vergevorderde voorjaar hier heelemaal, daar bijna droog.

Nu gebeurde het zeker jaar, dat we, zoo vaak we aan den dijk kwamen, steeds een woord in groote kringen om ons heen zagen vliegen en we hoorden dan een zacht, onderdrukt gekwek, voor het in de nabijheid zittende wijfje bepaald duidelijker te hooren dan voor ons. Maar de ervaring had ons al lang geleerd, wat die woerd en dat gekwek beteekenden.

Toen we het voor den tweeden keer hoorden, waren we er van overtuigd, dat er een eendennest in de nabijheid was. Dus wij aan het zoeken. Doch wat moeite we ook deden, geen wijfje werd gezien, geen nest gevonden. We keken eerst in de kop boomen (knotwilgen), daar we dachten, dat ze daarin zeker zouden liggen, wat wel eens gebeurt. Geen enkelen boom lieten we ondoorzocht, doch zonder resultaat. Dan de braamstruiken doorsnuffeld. Ook niets. En elken dag zagen en hoorden we maar weer aan die woerd.

We begrepen er niets van en toen dat zoo 14 dagen had geduurd, begrijpende, dat de eieren toch al bebroed waren geworden in dien tijd, maakten we er ons niet moeilijk meer om en letten niet meer op den woerd.

Op zekeren dag weer morieljes zoekend, mijn broer aan den over- en ik aan dezen kant van de sloot, bleef eerstgenoemde opeens stilstaan, mij toeschreeuwend: „Een eend, een eend!“ We stonden vlak tegenover elkaar. Ik keek om me heen, naar boven, om het beest te zien, doch mijn broer riep: „Neen, neen, daar zit ze, daar vlak bij je.“ Doch ik, op dit gebied, door mijn makkers nog al erkend als het meest bij de pinken, bemerkte het beest niet, ondanks de driftige aanwijzingen van mijn opgewonden broeder. „Daar onder je, op den bodem van de sloot, hij zit op zijn nest,“ schreeuwde hij en jawel, daar zag ik ze. Ja, toen zag ik ze duidelijk en ik begreep later ook niet, hoe het mogelijk was, dat ik zoo lang had moeten zoeken.

Daar lag dan het nest, waar we zoo vaak naar gezocht hadden en dat we zoo vaak rakelings gepasseerd waren. Ik moet u bekennen, dat we ternauwernood onzen wrevel over onze domheid konden bedwingen, want nu, ja, nu was het te laat; de eieren waren bebroed. De eend bleef rustig zitten, gaf zelfs niet de minste blijken van vrees, ondanks ons jagen en schreeuwen, om haar van het nest te krijgen, ten einde ons te vergewissen van het

aantal eieren. Dreigen met den stok hielp ook niet; eerst toen ik haar een tikje tegen den kop gaf, vloog ze schreeuwend weg en we zagen een nest met elf eieren; een nest vol hoor en voor een jongen een schouwspel, dat hem doet dansen van geestdrift en opgewondenheid.

Doch wij dansten niet, waren niet opgewonden; we keken zuur, we hadden een hekel aan ons zelf. We bedekten de eieren met wat bladeren en hooi en gingen niet best gemutst naar huis. We konden maar niet verdragen, dat die „stomme“ eend ons zoo lang te slim was geweest.

Deze ontmoeting heeft er wel veel toe bijgedragen, om bij latere studie een groot gewicht toe te kennen aan de beschermende inrichtingen, 't zij kleur of iets dergelijks, die de dieren een meer of minder groote mate van veiligheid waarborgen tegen de vervolgingen van twee of vierbenige belagers. De kinderen op school weten dit ook al en het woord „beschuttende kleur“ kennen zij net zoo goed als ik.

Daar me dit dus zelf overkomen is, vond ik de genoemde afbeelding in *De Levende Natuur* dubbel aardig en ik vind dan ook, dat ze als „puzzle“ eenig in haar soort is. Ik had er schik in, dat degenen, die ik het beest liet zoeken, zoo lang werk hadden, voor ze het bemerkten.

Welnu, vindt ge nu niet met mij, dat het dier juist aan die onaanzienlijke, grauwe kleur een waarborg heeft voor het behoud van zijn leven en zijn nest? Inderdaad ieder rechtgeaard natuurliefhebber moet hierover verrukt zijn.

In het voorgaande is nog maar een tipje opgetild van den sluier, die voor de oningewijden over de eigenaardigheden, de levenswijze der wilde eenden aangaande, heen ligt. Om u daarvan een beeld te geven is het m.i. het meest geschikt u nog als schooljongens te denken en ons dan op een paar voorjaarswandelingen te vergezellen. Kiezen we daartoe een mooien voorjaarsnamiddag uit. We kiezen niet den weg, maar daar we op het veld toch nog geen schade kunnen doen, loopen we den polder maar eens door, over slooten springend en door heggen kruipend, waar die ons in den weg mochten komen. Veel zal ons deze wandeling niet opleveren, althans geen eieren, want daarvoor is het 's morgens vroeg den aangewezen tijd.

Doch ter wille van de volledigheid hoort er ook een middagexcursie bij. Ziezoo, het dorp ligt achter en de vlakke weide voor ons. Als ge niet springen kunt, ga dan terug, of waag er een paar natte voeten aan. O! komaan, we zijn er al.

Kijk, daar vliegen een eend en een woerd op; de woerd achter, de eend vóór. Ge denkt, dat er een nest is en wilt er heensnellen, doch ge vindt bij ons geen instemming met dit plan. Wij weten

het wel beter; als eend en woerd beide opvliegen, komen ze niet van het nest af. Deze opgevlogen eenden echter hebben wel eieren en vraagt ge hoe we dat zoo dadelijk weten, dan wil ik u zeggen, dat wij het voor regel houden, dat er eieren zijn, als de opvliegende eend niet kwaakt; kwaakt ze wel, dan zoeken we nooit naar de eieren; 't is dan met recht: „veel geschreeuw en weinig wol“. Bij uitzondering kan het wel gebeuren, dat de eieren-hebbende eend wel schreeuwt bij het opvliegen, als ze b.v. met geweld van haar nest wordt gejaagd, vooral als de jongen gauw zullen uitkomen. Zoo b.v. schreeuwde de eend, waar over ik hierboven sprak, toen ik haar een tik op den kop gaf.

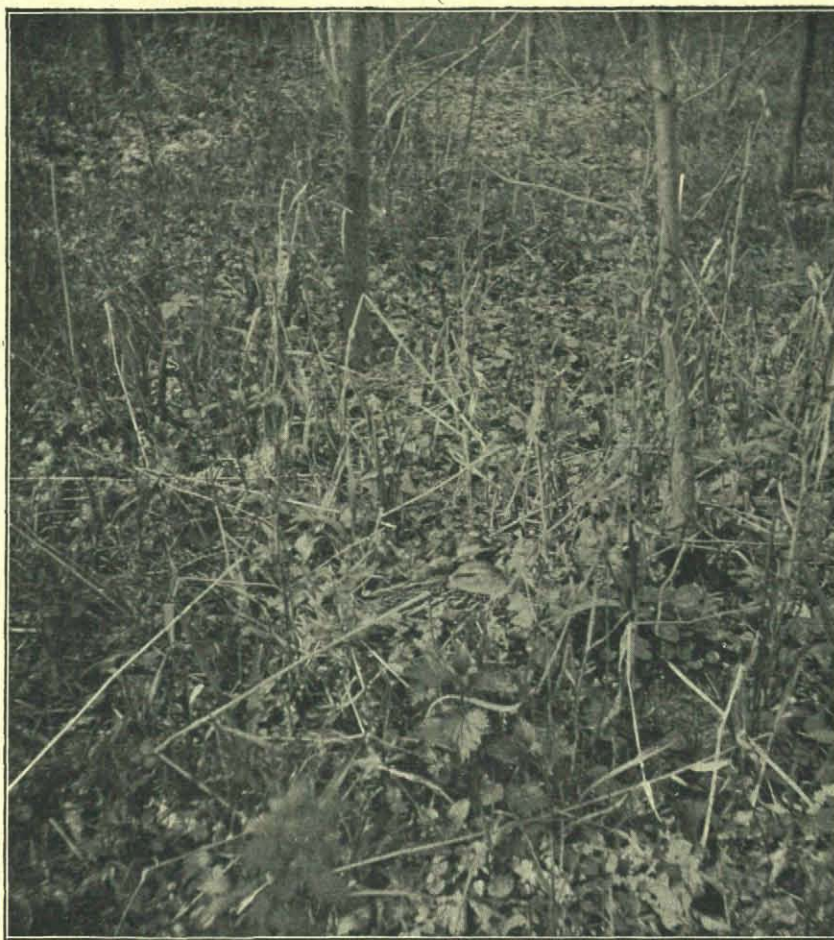
Wij denken niet meeraan de eenden, die zoo juist opgevlogen zijn, doch gij schijnt nog een ongeloovige Thomas en dat kan ik mebest voorstellen. Doch vergeet ze maar gerust hoor! Zie ze daarginds weer neerstrijken in een sloot om weer op te vliegen zoodra ze ons gewaar worden en weer een eind verder te gaan zitten. Ze zoeken nu hun voedsel en zwemmen wat heen en weer. Kijk, daar zijn ze weer weg en strijken neer in gindsche weide, waar ze, den kop tusschen de veeren

gedoken, zich wat zitten koesteren in de verkwikkende stralen der lieve voorjaarszon. Dat gaat zoo tot den avond, wanneer beiden zich naar het nest begeven, dat of vlak bij een sloot of eenig ander water is, of er niet ver van verwijderd. In dat water zwemmen ze nog een poos, zitten wellicht, doch dat weet ik niet zeker, ook op het water te slapen, doch niet zoo erg vast, daar ze ons 's nachts, als we aan het visschen waren, erg verschrikt konden maken, als ze plotseling met veel bombarie uit het water opvlogen. 's Morgens tusschen 2 en 4 uur ongeveer gaat het wijfje naar het nest, om er een ei bij te

leggen, terwijl de woerd zijn post als schildwacht betreft, om voor het welzijn van gade en toekomstig kroost te waken. Doch daarover straks.

Wij wandelen verder, vinden hier en daar een paar morieljes, volgen het voorbeeld der eenden na, waar ze zich gingen koesteren in het zonnetje, door zoo lui mogelijk aan den dijk te gaan liggen dommelen, zoo nu en dan eens onderbroken door een stoeipartij; eindelijk, lui en loom gaan we verder, blijven eens bij een land staan waarop een boer bezig is met het zaaien van suikerbieten en gaan dan maar weer naar huis. Doch morgenochtend half 5 sta ik bij je

voor de deur. Je gaat toch zeker mede, want dat zijn de plezierigste wandelingen!

Broedende Wilde Eend.

Ziezoo; die slaap is toch iets heerlijks. Slaapt men eenmaal, dan gaan de anders zoo lange uren zoo maar voorbij, zonder dat men er het minste besef van heeft. Ik dacht je nog te bed te vinden, doch zoo is het beter. Gaan we maar dadelijk op weg. 't Is lang niet warm, hè? De koude morgenwind blaast je het water uit de oogen, doch laat je daardoor maar niet afschrikken. Alles heeft zijn mee en zijn tegen. De weg is nat van de dauwdruppels, die van de bladeren der

boomen gevallen zijn.

Ja, zoo'n koude druppel, op je half slaperig gezicht is alles behalve smakelijk. Ziezoo; het vlakke veld ligt voor ons. De nevel belet ons nog, heel de omgeving te overzien; doch dat is juist goed; zoo is 't juist de beste gelegenheid om eieren te zoeken. Ik heb geen last meer van de wind, jij wel? Neen, dat wist ik ook wel.

Laat ons nu deze dreef opgaan, dan door die weide verder en binnen 10 minuten zijn we, waar we zijn willen. Doch nu, zoo ge spreken wilt, spreek zacht, maak zoo weinig mogelijk geluid, want wilde

eenden te gauw zijn, eischt meer dan alledaagsche kalmte en omzichtigheid.

Spreek nu maar geen woord meer. Ziet ge daarginds op dien diezigen achtergrond dien wal. Welnu, daarbij nemen onze onderzoekingen een aanvang. Trap op geen takje, want het kraken daarvan, hoe flauw ook, kan althans hier alles doen mislukken. Heb je natte voeten; o dat is niets, daar moet je tegen kunnen, als je eieren zoeken wilt. Zoo gauw ben je de wei niet in of je hebt „gepoetste“ schoenen aan en dan duurt het niet lang of je neemt een eigenaardig geluid als van een zuiger waar, die in je schoen zou werkzaam zijn. Doch wijzelf en niet minder onze moeders kennen in dezen tijd van het jaar niet anders. Ziezoo, pas op, geen kik meer, nauwelijks een fluisterend woord; kijk maar, waar je je voeten zet. Ja; door dien wirwar van takken en struiken moeten we heen, om in de bedoelde wei te komen, doch wij weten onze gangetjes er door. Laat je maar niet afschrikken. Doch vooreerst

blijven we aan dezen kant. We zullen eerst pools-hoogtenemen, eerst den toestand overzien. Ziet ge daar dien plas, als ge door de struiken op den wal heen-ziet? Goed; daarop is al onze aandacht gevestigd. A ha, dat begint goed; ziet ge niets bijzonders? Neen, och 't is ook geen won-

der, vreemdeling als ge op dit gebied zijt. Als wij, als ervaren eierzoekers, bij den eerstenonderzoeken den blik niets opmerken, dan is er ook wel niets, tenzij aan ons oog onttrokken door een struik of boom. Gij ziet den woerd niet, ofschoon hij op de kale weide zit, doch ons moet hij, hoe bedrieglijk de dauw ook het gras moge grijzen, dadelijk in het oog vallen. Ziet ge hem nog niet?

Zie nu eens rechtuit tusschen die twee takken door naar den plas. Zie, hij zit met den kop in de veren met den staart gericht naar den kant voor ons. Ja, dat laatste heeft beteekenis voor ons, ten minste, ofschoon we er weinig beteekenis aan hechten, houden we er bij het zoeken rekening mee. We hoorden van meer ervaren zoekers, dat de woerd, als hij zoo zit, onbewust van eenig onraad, steeds met den staart naar het nest gekeerd zit, en wijst dit dus zoo ongeveer aan.

Doch nu, pas op.... Niet doen, Wim, niet doen, o jé, daar is het al zoo; te laat. Wim, waarom zet

je nu je voet op dien prikkeldraad; dat knarst immers tegen die krammetjes. Kijk, jawel, dacht je dat die woerd het niet gehoord had? Zie maar, hoe hij zich opricht; hij is maar wat een trouwe schild-wacht. Buk, buk, misschien laat hij zich nog misleiden. Jawel; hij laat zich niet verschalken. Zie daar vliegt hij dicht langs den grond heen. Luistert! Hoort ge dat onderdrukt gekwek, terwijl hij zoo in groote kringen om ons heen vliegt? Ik wil je nu wel vertellen, dat onze kans op het vinden van het nest haast heelemaal verkeken is. Kom nu maar gauw aan; er is toch niets meer te bederven. 't Is nu zaak, om binnen een minimum van tijd in alle hoeken van de wei gelijk te zijn. Eerst die sloot door; pas op, krijg dien esschentak niet tegen je neus; want dat hout is zoo vreeselijk veerkrachtig, dat het je de tranen uit de oogen zou doen springen. Den wal over, nu dat slootje nog door en.... we zijn er. Gauw ieder een verschillenden kant op. Ziezoo, kunnen we nu de reeds wakende eend niet

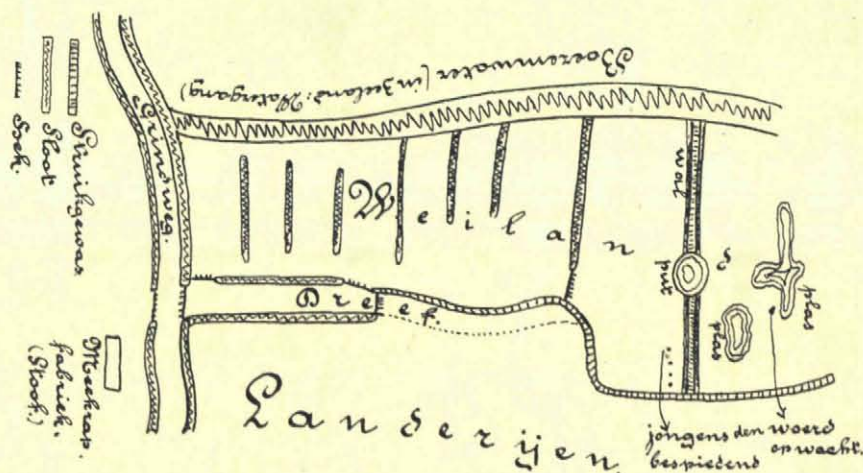
op haar nest verrassen; als we ze nu gauw opjagen, kan ze nog niet ver van haar nest zijn.

Hoor! Wim roept. Ja warempel, zie, daar langs den wal, daar vliegt ze log en zwaar, nat van den dauw als ze is; daar verdwijnt ze in het nevelachtig verschiets.

Dat wordt niets; 't is nu zoeken als naar een naald in een hooiberg. Ja, fel en opgewonden als ge zijt, wilt ge met je dolle hoofd den wal invliegen tusschen de natte takken. Doch kijk die wildernis eens aan; hoe wilt ge elk plekje doorsnuffelen en daar en daar kun je niet eens komen. We zouden wel 14 dagen kunnen zoeken. Zie, de jongens zijn ook niet geneigd tot zoeken. Schoon wetende, dat het geen resultaat heeft, dat we even de plaats onderzoeken, waar de eend opgevlogen is, kijken we daar toch even, want het kon soms eens mogelijk zijn.... Doch niets; we weten nu eenmaal, dat hier een nest is, want de eend is zonder kwaken opgevlogen; we gaan nu liever een anderen morgen weer eens zien, of we met meer voorzichtigheid ons doel niet kunnen bereiken.

Doch laat ik je eerst vertellen, terwijl we een ander terrein gaan opzoeken, welke poets ons die beesten met hun beestenverstand gebakken hebben.

Het wijfje is vanmorgen ongeveer 3 uur naar het

nest gegaan en het mannetje op wacht bij het water, waar we hem zagen zitten. Dat hem dien post toevertrouwd is, hebben we maar al te goed ondervonden. Zoo gauw is de woerd niet opgevlogen, en heeft zijn zacht gekwek doen hooren, of het wijfje, niet minder waakzaam dan het mannetje, heeft zijn waarschuwing gehoord. Het is gauw opgestaan, heeft vlug de eieren bedekt met takjes, bladeren en stroo, zoo, dat niets in het minst maar op de aanwezigheid van een nest wijst, heeft zich daarna stil in het langs den wal loopende slootje laten zakken en is toen zoo ver mogelijk van het nest weggezwoomen. Ze zwom zoo ver weg, tot ze onraad in haar nabijheid hoorde van Wim, die daarbij kwam. Op eens is ze toen opgevlogen, en heeft zoo de belagers van haar nest verschalkt, zoo ze denkt. Ja, ieder oningewijde zou zoeken op die plaats, tot hij een ons woog; hem zou de eend dus aardig te pakken hebben. Doch wij weten het wel beter; wij hebben te vaak ondervonden, dat het nest op een heel andere plaats lag, dan waar de eend opvloog.

Doch bij den wal zooeven stonden we pal. In zoo'n warboel is zoeken een onbegonnen werk. Van welken kant en hoever is de eend van het nest gezwoomen?

Nog eens; we zouden 14 dagen moeten zoeken, en dan misschien nog het nest niet vinden.

Maar vindt ge het niet mooi? Krijgt men geen respect voor de dieren, waar ze zoo'n schrandereheid aan den dag leggen, die aan menschelijk verstand grenst? Zijn dergelijke feiten niet der vermelding waard, kweeken ze geen liefde en bewondering voor de natuur, leeren ze niet den mensch een meerdere waardeering van en meer ontzag voor de stomme dieren? Doch gaan we verder; in een verder gelegen wei willen we opnieuw ons geluk beproeven. De zon zal gauw opkomen en dan is de beste tijd voorbij; ook wijzelf worden dan gauw minder tuk en opmerkzaam.

Ginds is de weide waarin een put ligt. Eergisteren vloog er een woerd uit. De eend was er gauw bij op zijn gekwek en daarom hebben we naar geen nest omgezien, dat uitstellende tot eenige dagen later, zooals we ook pas gedaan hebben. Als we nu heel stil de wei naderden — de woerd zit bepaald weer in dien put — zoover mogelijk van den put verwijderd blijven en dan ieder langs een kant van de wei gaan loopen, dan zal de woerd ons niet zien, mits we niet het minste geraas maken; de op het nest zittende eend zal geen waarschuwing vernemen, blijven zitten, tot een van ons haar doodstil dicht naderbij gekomen is... Ze hoort hem... doch te laat om hare straks vermelde maatregel te nemen en... vliegt opeens van haar nest af, dat nu zoo maar open en bloot ligt. Laat

ons nu zorgen dat het zoo gaat ook. We zijn er, pas nu goed op hoor en jij Wimmetje, bederf het nu weer niet zooals straks. Halt even; Wim, jij dien kant, Piet daarlangs en wij hierheen. Op weg maar!

Dat gaat lang goed; de woerd blijft onzichtbaar. Hoor daar roept Piet! Hoeveel? Zes. Hoera! daar vliegt de eend, om zich gauw bij het gefopte mannetje te voegen, dat bij den eersten kreet van Piet reeds als razend uit den put verzezen is en nu zijn teleurstelling uit in een luid gekwaak. 't Is net zoo uitgekomen, als ik voorspeld had. Geen tien pas van Piet verwijderd is de eend opgevlogen; de eieren zijn nog warm. En nu, laat ons naar huis gaan onze moeite is beloond en de maag gaat jeuken. Wat raapt ge daar op? Een dop van een ei? Laat eens zien. Zoo, dat is een dop van een eendenei. Hoe die daar komt. O! dat raadsel kan ik je ook al oplossen. Ziet ge ginds die kraaien? Welnu, ge ziet ook hier weer de vruchten van hun werk. Maar komaan, laat ons verder gaan; onderweg zal ik je wel een en ander daaromtrent vertellen; dat kort den tijd wat en zijn we thuis zonder ons verveeld te hebben.

Toen ik over de reigers sprak, kwam de zwarte kraai ook op de proppen en liet zij zich juist niet van een erg mooie zijde zien. Zoo gaat het hier bij de wilde eend ook. De zwarte kraai steelt eieren waar ze maar kan.

Minder dan tegenover den mensch is de eend op haar hoede tegenover de kraai, terwijl deze, doordat ze vliegen kan, ook in gunstiger omstandigheden verkeert dan de menschen. In 't kort; of de kraai de eenden begluurt, als zij van of naar het nest gaan, het gebeurt lang niet zelden, dat ook de kraai een nest vindt. En dan, arme eend, want dan helpt al haar zorgen niets meer. Het aantal doppen, dat wij hier en daar in den polder vonden, deed ons tot de meening komen, dat de kraaien veel eieren stelen.

Of nu de kraai bang is voor de eenden, dan of zij het zich liever niet moeilijk maakt, door het met die dieren op een vechten te zetten, hoe het ook zij, zij zal niet de eend de eieren afstelen, als deze op het nest zit. Zij wacht liever meestal tot de eend van het nest is. Ook dat treft de aandacht van den eierzoecker; mijn broer althans hield er steeds rekening mede. Zaten er 's morgens vroeg zoo een vijf-, zestal kraaien, dan keek hij al beter rond. Gebeurde het dan, dat er eens een woerd over ons hoofd vloeg, dan stond het bij hem vast, dat die kraaien een nest wisten, zoodat dit dan meteen niet ver van ons verwijderd zou zijn.

Of dit nu toevallig zoo wezen moest, dan of zijn veronderstelling werkelijk op goede gronden berustte, hoe het ook zij; eens op een morgen vonden we juist door middel van die kraaien zoo een nest,

waarin behalve 2 gave eieren ook nog 3 doppen lagen. Hiervan was ik zelf getuige; mijn broer had het al vaker ondervonden, wat hem tot bovengenoemde veronderstelling bracht.

Vaak troffen wij doppen aan in het nest zelf, ook vaak zoo maar open en bloot in de wei liggen. Ik denk dat de kraai, als de eend pas van haar nest was, brutaal genoeg was, om een paar eitjes te nuttigen in het nest zelf, daar ze in dat geval vooreerst geen gevaar liep overvallen te worden. Was ze gehaast, dan zal ze er maar gauw een in den snavel genomen hebben en er gauw mee weggevlogen zijn. Zoo brutaal, dat ze de eieren van onder de eenden weghaalden, teekende ik de kraai niet. Het volgende schetsje geeft u een voorstelling van hare verregaande driestheid.

Bij ons dorp n.l. woonde een rentenier, in een eenvoudig huisje, waarachter een prachtige groote weide lag.

Een paar honderd passen van het huis verwijderd lag in de weide een put, aan den kant van welke een holle knotwilg stond, aan één zijde van onder tot boven open, zoodat men er in kon stan. In dien boom, op den grond lag het nest van een tamme eend, die daar geregeld 's morgens haar ei ging leggen. En zie: Elken morgen als de eend op het nest zat, zat boven haar op het topje van een tak een zwarte kraai, klaarblijkelijk geduldig te wachten tot de eend van het nest zou gaan, om zich dan gauw met het ei uit de voeten te maken. Doch de man zag de kraai ook en kende haar snoode bedoelingen, waarom hij, als hij oordeelde dat de eend haar ei gelegd had, er heen ging en haar van het nest joeg, om de kraai voor te zijn, die zich al zeker van den buit waande.

Nu rest me ook nog een beschrijving te geven van het nest der wilde eend. De gelegenheden tot nestelen loopen nog al uiteen. Men kan een nest b.v. vinden: in een knotwilg, in een tronk (onderste deel van een struik b.v. van elzen- of essenhakhout), in een greppel, in braamstruiken, langs een slootkant, heel veel ook in het koren. In de weilanden nestelen ze ook wel in een grooten bos van het harde, breedbladige gras. In het begin vooral is het nest erg primitief, zoo zelfs, dat we als kleine jongens elken kuil in het gras voor een „eendenkuit“ hielden. Vonden we dan geen eieren; het aantal eendenkuiten, dat we gevonden hadden was altijd legio. Vroeg men ons, wat we gevonden hadden, dan waren er „kuten en gebouwsels“ (begin van een nest) genoeg bij.

Het nest bleef zoo eenvoudig, tot er 5 à 6 eieren in lagen. Dan kwam er zoo zachtjes aan wat vorm in en kreeg het wat meer het aanzien van een nest. Het werd mooi afgerond, gevoerd met hooi, enz. en als er zoo bijna 12 eieren in kwamen te liggen, en

dus de tijd van broeden niet zoo ver meer af was, lagen de eieren in een bed van het zachtste dons, dat de eend zich uit de huid plukte. Zoo'n nest met 12 eieren voor je te zien liggen, is een prachtig tafereeltje.

Hoe minder eieren er in het nest nog liggen, hoe minder lang de eend ook op haar nest blijft zitten.

Ik zeide reeds, dat ze 's morgens ongeveer 3 uur haar nest opzoekt, heeft ze nog maar het eerste ei gelegd, dan heeft ze misschien wel om 8 uur het nest weer verlaten. Hoe meer eieren er in komen, hoe langer ze blijft zitten; totdat ze, als er 10—11 à 12 eieren zijn, eerst na 12 uur, ja zelfs wel om 2 uur eerst van haar nest gaat.

Wie eieren zoekt, moet 's morgens vroeg zoeken, doch verjaagt hij b.v. 's middags 12 uur een eend van haar nest, dan is hij, zonder één ei gezien te hebben, al zeker van een hoog nest, (veel eieren in een nest is een „hoog“ nest).

Eigenaardig is het, dat de mannetjes hun wijfjes in den steek laten, ten minste voor zoover we konden waarnemen, zoo gauw ze aan het broeden zijn. De mannetjes zoeken dan elkaar op en vliegen in troepjes van 2—3 en 4 of meer van het een naar het ander. Ze waken dan zoo niet meer; de eenden zelf vliegen ook zoo gauw niet meer op bij de nadering van menschen, waardoor ze veel door dezen voorbijgelopen worden. Waren ze maar niet zoo schuw, wie weet, hoe vaak haar kleur ze voor de aanvallen en rooverijen zou behoeden. Hierop behoef ik niet meer nader in te gaan. Wat ik in het begin van dit opstel reeds opmerkte, is ook de moederliefde sterk ontwikkeld; we zagen het, waar ik sprak van de eend, die eerst een tik tegen den kop moest hebben, voor ze opvloog. Nog treffender is het waar te nemen, als we een eend met haar kuikens in het nauw gebracht zien. Na ongeveer 4 weken broeden komen de jongen uit.

Ze gaan dadelijk te water. Steeds zagen we alleen de eend met hare jongen; de woerd was daar nooit bij. Wat we nu niet meer zouden doen, vonden we toen nog zoo erg niet, d. w. z. we hadden er wel eens plezier in, de beestjes te jagen, niet alleen evenwel, om de diertjes te plagen, doch in 't bijzonder om ons te vermaken in het duiken van de kleinen. Schreeuwen en lawaai maken geen gebrek... zoo zie je ze... een zacht plonsen... en weg zijn ze, naar beneden gedoken. De moeder is razend en vliegt als dol, de pooten door het water slepend, en wild met de vleugels slaande, onder wanhopig gekwaak heen en weer. Het dier is werkelijk in doodsangst.

De kleinen intusschen zijn al gauw weer bovengekomen, doch op een plaats aan ons oog onttrokken, aan den kant der sloot tusschen het riet.

Verwijderen we ons, dan komt een voor een weer

naar de inmiddels wat bedaarde moeder toe en rust en kalmte is in de gelederen teruggekeerd.

Naar aanleiding van mijn voordracht over de „Wilde Eend„ op een der vergaderingen van de Afdeeling Haarlem van de N. N. H. V., vroeg de heer Dr. Buekers mij, of het mij ook bekend was, hoe de in een knotwilg broedende eend haar jongen op den grond krijgt, op welke vraag ik het antwoord moest schuldig blijven, evenwel mij vast voornemende, er zoo spoedig mogelijk naar te informeren.

In Augustus j.l. mocht het mij gelukken, een arbeidersjongen aan te treffen, die zelf aandachtig had toegekeken, hoe een eend achtereenvolgens haar elf jongen beneden bracht.

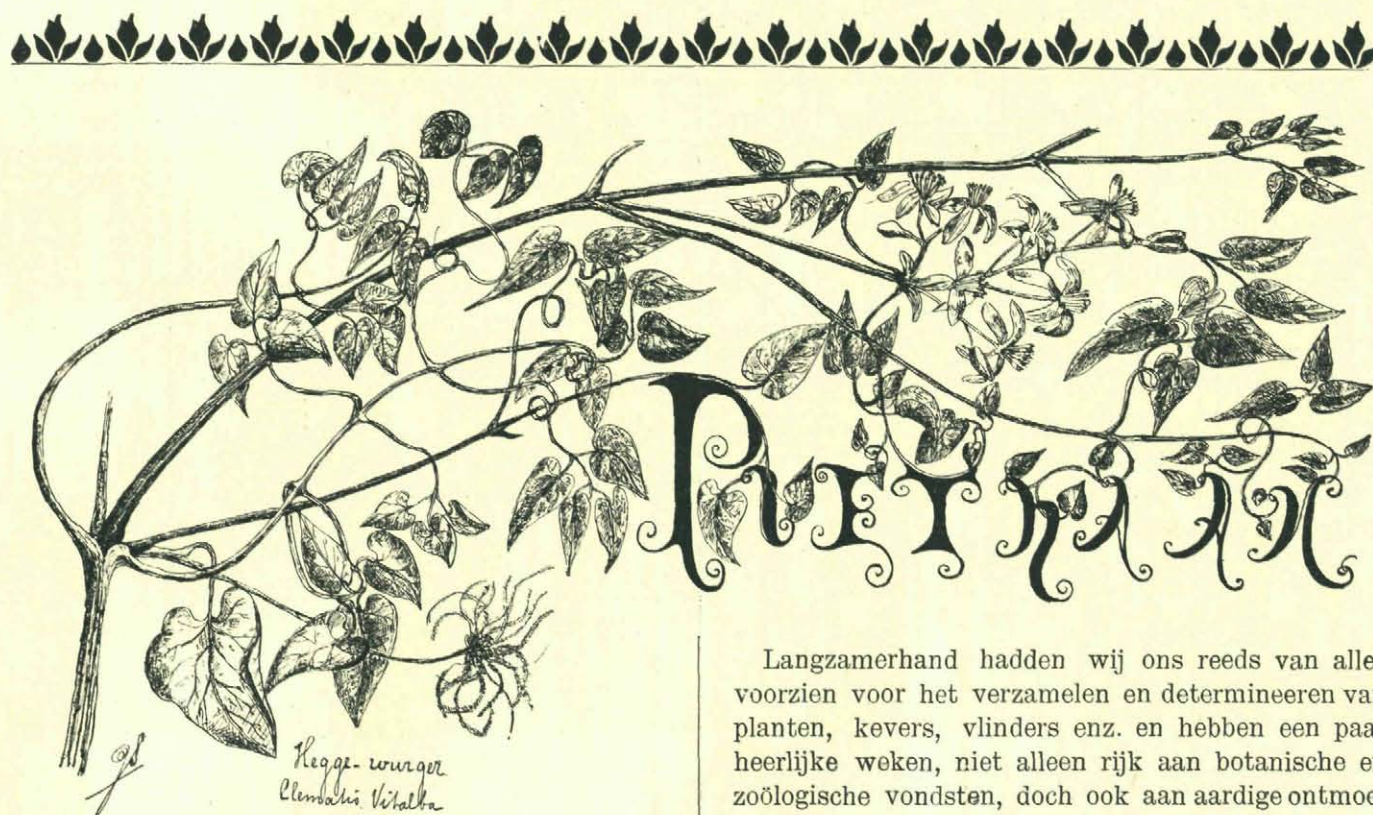
De eend nam de jongen een voor een op den rug, tusschen de beginpunten der vleugels en liet

zich dan van een vooruitstekend punt van den kop des booms als een parachute naar beneden vallen om dan weer naar boven te vliegen, ten einde een ander jong te halen. Dat ging zoo elf keer achter elkaar, dus vaak genoeg om het goed waar te nemen.

En nu, het laatste woord van dit stukje is gauw gezegd. Dat ik mijn doel, waardeering voor en liefde tot de dieren te kweeken, wat nader gekomen zij, is mijn oprechte wensch. Mocht er iemand twijfelen aan de waarheid van een of ander, dan kan ik daartegen aanvoeren dat alles berust op eigen waarneming, terwijl een ieder uit onze streken, bekend op dit gebied, hem in hoofdzaak hetzelfde zou vertellen.

Haarlem, 25 Oct. 1903.

J. VIJVERBERG.

Door stukjes in *De Levende Natuur*; door de bijvoeging achter zeldzame planten „alleen in Limburg“; en door geestdriftige verhalen van menschen, in dat mooie land geweest, vatten wij drieën het plan op, ook eens op excursie te gaan naar het Zuidelijkste punt van ons land. Uit eenige ons opgegeven adressen kozen wij Piet Haan, dat daar in een dal lag, ver van allerlei dorpen verwijderd, tusschen Wijre en Vaals, in eene boschrijke omgeving.

Daar één onzer voorloopig verhinderd was, besloten wij, Lodewijk en Jeswiet, den eersten Juli maar vast vooruit te gaan, en Schouten zou dan spoedig nakomen.

Langzamerhand hadden wij ons reeds van alles voorzien voor het verzamelen en determineeren van planten, kevers, vlinders enz. en hebben een paar heerlijke weken, niet alleen rijk aan botanische en zoölogische vondsten, doch ook aan aardige ontmoetingen met de luchthartige, goedmoedige Limburgers, zoo gansch verschillend van ons Noord-Nederlanders, doorgebracht, en nu lijkt het ons het beste, uit dezen dagen de voornaamste zaken en treffendste tooneeltjes mee te deelen.

1 Juli. Begindag der reizen met vacantiekaarten. Drukte op 't station zoo'n eersten dag. Door een kleine oorzaak misten wij den trein 6.28 uit Haarlem, waarom we met die van 6.39 meegingen, die ons echter geen tijd liet, om in Amsterdam met al onze bagage over te stappen in den doorgaanden trein voor Maastricht. Daarom moesten wij ongeveer twee uur wachten, welken tijd wij ons echter wel ten nutte maakten. Naar Piet Haan werd getelegrafeerd